

ข้อเสนอเชิงนโยบายของชนเผ่าพื้นเมืองต่อการกักตุนโลกเดือด

มนุษยชาติบนโลกนี้ ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กำลังทวีความรุนแรงแบบสุดขีดมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์นั่นเอง เช่น การผลิตน้ำมันและก๊าซ การเผาผลาญพลังงานจากฟอสซิล การปล่อยมลพิษทางอากาศจากภาคอุตสาหกรรมและการขนส่ง การทำเหมืองแร่ การตัดไม้ทำลายป่า และการใช้ที่ดินที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม เป็นต้น ซึ่งชนเผ่าพื้นเมือง¹ (Indigenous Peoples) ทั่วโลกนั้น มีส่วนทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจกเพียงเล็กน้อยมาก แต่เป็นกลุ่มแรก ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดภัยคุกคามที่ร้ายแรงต่อการดำรงชีวิต อัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรม ระบบภูมิปัญญา ความมั่นคงทางอาหาร และภูมิคุ้มกันในระบบการจัดการสุขภาพของชนเผ่าพื้นเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าชนเผ่าพื้นเมืองส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อม และมักมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาผูกพันกับที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ถึงแม้ว่าชนเผ่าพื้นเมืองมีเพียงร้อยละ 6.2 ของประชากรโลก แต่เป็นที่ยอมรับกันในระดับสากลว่าชนเผ่าพื้นเมืองเป็นผู้ดูแลและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของโลกที่ยังเหลืออยู่ไว้ถึงร้อยละ 80 นอกจากนี้การทำเกษตรกรรมที่อาศัยความรู้ของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (Indigenous Peoples and Local Communities-IPLCs) ยังสามารถช่วยรับมือกับปัญหาและความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างความมั่นคงทางอาหาร อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และชะลอสภาวะเป็นทะเลทรายได้ด้วย²

ปัจจุบันชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทยมีอยู่ 46 กลุ่มชาติพันธุ์³ ซึ่งกระจายตัวอยู่ทุกภูมิภาค โดยส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ของรัฐ และมีบางส่วนตั้งชุมชนอยู่ตามชายฝั่งทะเลและเกาะแก่งต่าง ๆ เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การมีนโยบายหรือกฎหมายของรัฐที่ละเมิดสิทธิชุมชนและไม่คุ้มครองวิถีชีวิตคน และระบบทุนนิยมที่นำไปสู่การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและทำลายสิ่งแวดล้อม ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชนเผ่าพื้นเมืองที่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์เป็นอย่างมาก ซึ่งในข้อเท็จจริงนั้นพื้นที่ที่ยังมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย มักเป็นพื้นที่ที่มีชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่ เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ นอกจากนี้ชนเผ่าพื้นเมืองยังได้รับการ

¹ **ชนเผ่าพื้นเมือง** หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานร่วมกัน โดยมีวิถีปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ตลอดจนมีภาษาและแบบแผนทางวัฒนธรรมของตนเองมาจนถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มคนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ อาศัยอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือหลายพื้นที่และพึ่งพาผูกพันกับทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ มิได้เป็นกลุ่มครอบงำทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม และพิจารณาตนเองว่ามีความแตกต่างไปจากภาคส่วนอื่น ๆ ของสังคม มีความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ระบบภูมิปัญญาสู่คนรุ่นอนาคต อันเป็นไปตามแบบแผนทางวัฒนธรรม สถาบันทางสังคม และระบบนิเวศของตน รวมทั้งเป็นกลุ่มที่รักษาสันติวัฒนธรรมอันเป็นแนวปฏิบัติตามจารีตประเพณี ชิงกว่านั้น ชังระบุนตนเองว่าเป็นชนเผ่าพื้นเมืองและได้รับการยอมรับจากกลุ่มอื่น ๆ (อ้างอิงจากร่าง พ.ร.บ. สถานชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ....)

² อ้างอิงข้อมูลการบรรยายพิเศษหัวข้อ “กฎหมายกับการส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง” โดยศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) เวทีสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง พ.ศ.... เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2566 ณ อาคารรัฐสภา กรุงเทพฯ ซึ่งอ้างถึงรายงาน IUCN, 2019; IPBES, 2019; IPCC, 2019 และ IPMG & WB, 2020;

³ รายงานสรุปสถานการณ์สิทธิชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย ประจำปี 2565 เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง (IMN), 2 มีนาคม 2023

ยอมรับจากหน่วยงานสหประชาชาติและประชาคมโลกว่า มีความสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายและมาตรการของรัฐภาคี ที่มุ่งสู่การบรรเทาและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะชนเผ่าพื้นเมืองมีองค์ความรู้และอาชีพตามจารีตประเพณี ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการบรรเทาและการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ด้วยเหตุนี้เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.) หรือ Network of Indigenous Peoples in Thailand (NIPT) ร่วมกับภาคีองค์กรและเครือข่ายที่ทำงานสนับสนุนชนวนชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (IPLCs) จึงได้ดำเนินงานส่งเสริมยกระดับศักยภาพของแกนนำ IPLCs เพื่อให้มีส่วนร่วมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน รวมทั้งได้ร่วมรณรงค์และเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในนโยบายและกฎหมายที่สร้างความเป็นธรรมต่อ IPLCs และสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่อง คชท. และภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงมีข้อเรียกร้องและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตโลกร้อน ดังต่อไปนี้

- 1) สิทธิชนเผ่าพื้นเมืองเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ดังนั้น**รัฐบาลต้องยอมรับการมีตัวตนของชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย** รวมถึงสิทธิในการดำรงชีวิต การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากร ระบบอาหาร การตัดสินใจ และการใช้หลักจันทานุมัติที่ได้รับการรับรู้ข้อมูล บอกแจ้งล่วงหน้า และเป็นอิสระ (FPIC) โดยรัฐต้องยึดมั่นและนำหลักการของ FPIC ไปสู่การออกแบบ ดำเนินการ และติดตามโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชนเผ่าพื้นเมือง
- 2) **รัฐต้องเคารพภูมิปัญญาและองค์ความรู้ตามจารีตประเพณีของชนเผ่าพื้นเมือง** ที่สามารถนำมาจัดการกับสาเหตุ การปรับตัว การบรรเทา และแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ชนเผ่าพื้นเมืองมุ่งมั่นจะปกป้องและประยุกต์ในการใช้ความรู้และแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิม เพื่อนำแนว ทางแก้ไขและวิธีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายในประเทศ รวมทั้งในระดับชุมชนของชนเผ่าพื้นเมืองด้วย การแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของตะวันตก แต่ต้องรวมไปถึงการนำความรู้ นวัตกรรม และแนวปฏิบัติดั้งเดิมของชนเผ่าพื้นเมือง ที่มีส่วนร่วมสนับสนุนในความพยายาม เพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน
- 3) **รัฐบาลต้องส่งเสริม คุ่มครอง และปกป้องสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง** ตลอดจนอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูอัตลักษณ์ ภาษา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา อาหาร สมุนไพรและพันธุ์พืช พื้นที่ทางจิตวิญญาณ และพื้นที่ทำมาหากินตามจารีตประเพณีของชนเผ่าพื้นเมือง รวมทั้งสนับสนุนให้ชนเผ่าพื้นเมือง สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างกลไกทางการเงินใหม่และเข้าถึงกองทุนที่เกี่ยวข้องได้ เช่น

กองทุนภูมิอากาศสีเขียว (Green Climate Fund-GCF) เป็นต้น นอกจากนี้ให้สมาชิกรัฐสภา
เร่งผลักดัน และพิจารณาร่างกฎหมายคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์และส่งเสริมสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง
โดยเร็ว โดยเฉพาะร่างกฎหมายที่ประชาชนเสนอ เช่น ร่าง พ.ร.บ.สภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่ง
ประเทศไทย พ.ศ.... ซึ่งปัจจุบันได้รับการบรรจุอยู่ในระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เป็นต้น

- 4) **หน่วยงานรัฐและสถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้อง ต้องส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพแกนนำชน
เผ่าพื้นเมือง** โดยเฉพาะสตรีและเยาวชน ให้ได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลและกลไกเกี่ยวกับอนุสัญญา
ว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและ
ปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และแผนงานระดับชาติที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนแม่บทบูรณาการจัดการ
ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชาติ (NBSAP) และแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศแห่งชาติ (NAP) ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาแผนงานเชิงปฏิบัติการที่สร้าง
ความร่วมมือระหว่างรัฐและชนเผ่าพื้นเมือง และสามารถนำไปปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับกรอบ
งานคุณหมิง-มอนทรีออลว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพของโลก และเป้าหมายการพัฒนาที่
ยั่งยืน (SDGs) ที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าพื้นเมืองได้อย่างมีรูปธรรม
- 5) **ให้รัฐดำเนินนโยบายและมาตรการภายใต้หลักคิด “สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน” อย่างเต็มที่และโดยตรง** รวมถึงเยาวชน สตรี และผู้รู้ภูมิปัญญาชนเผ่าพื้นเมือง โดย
กำหนดแนวเขตป่าไม้ ที่ดินที่อยู่อาศัย ระบบนิเวศเกษตร ไร่หมุนเวียน และทะเลหมุนเวียน ใน
ฐานะเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ทางนิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมที่มีบทบาทหน้าที่หลากหลายและ
บูรณาการ เพื่อให้เป็นสิทธิอันชอบธรรมของชนเผ่าพื้นเมือง ชุมชนท้องถิ่น หรือองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ที่สามารถตกลงกันได้โดยไม่ยึดติดกับแนวเขตป่าไม้หรือเขตอนุรักษ์ทางทะเลเดิมที่
ประกาศในกฎหมายแต่เพียงด้านเดียว และให้การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จะต้อง
ไม่เหยียดหยามต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่ข่มขู่คุกคามและใช้กำลังบังคับหรือเลือกปฏิบัติ
ที่ไม่เป็นธรรม
- 6) **ให้รัฐและนายทุนยุติมาตรการและแนวทางที่เป็นการคุกคาม และลดรอนสิทธิมนุษยชน
กับชนเผ่าพื้นเมือง** เช่น การจับกุมดำเนินคดีสมาชิกชุมชนที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ดั้งเดิม
 เป็นต้น รวมทั้งยุติการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของ IPLCs ที่
อาศัยและทำกินในพื้นที่ดังกล่าว การดำเนินโครงการหรือมาตรการใด ๆ ต้องเปิดให้ IPLCs มีส่วน
ร่วมในการตัดสินใจด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม รวมทั้งมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
สนับสนุนบทบาทของ IPLCs ที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างยั่งยืน ภายใต้รูปแบบและวิธีการที่สอดคล้องกับระบบนิเวศวิทยาและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ
รับรองสิทธิในการอยู่อาศัยและการทำกินที่มั่นคงให้แก่ IPLCs

พวกเราชนเผ่าพื้นเมืองร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ภาคีองค์กรและเครือข่ายกัลยาณมิตร และภาค
ประชาชนทุกฝ่าย ขอแสดงความกังวลว่า ระบบตลาดและการชดเชยคาร์บอน วิศวกรรมทางภูมิศาสตร์
กรอบงาน "Net Zero" การแก้ปัญหาโดยอาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (Nature-based Solution) การบริการ
ของระบบนิเวศ (ecosystem service) ไม่ได้ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างแท้จริง แต่เป็นการ
ล่าอาณานิคมรูปแบบใหม่เท่านั้น นอกจากนี้ยังห่วงใยต่อเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ
หรือการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contributions: NDCs) ไม่มีตัวบ่งชี้ที่
ชัดเจนในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างรุนแรง รวมถึงการเร่งยุติการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล เพื่อ
รักษาความมุ่งมั่นที่จะไม่ให้อุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้น 1.5 องศาเซลเซียส ตามข้อตกลงปารีส (Paris
Agreement) ซึ่งได้กำหนดว่า "รัฐต่าง ๆ จะต้องเคารพ ส่งเสริม และพิจารณาพันธกรณีในประเทศตนเองต่อ
สิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง ทั้งในการดำเนินงาน การติดตามผลการดำเนินงาน และประเมินความก้าวหน้า
ในการแก้ไขปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาพรวมทุกมิติ (Global Stocktake)" โดย
จะต้องมุ่งเน้นให้การดำเนินการเป็นไปตามข้อผูกพันเหล่านี้ด้วย

ศรัทธาในพลังเสียงชนเผ่าพื้นเมืองและประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมไทย
เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.) และ
ภาคีองค์กรและเครือข่ายที่ทำงานประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง
12 พฤศจิกายน 2566

.....
ติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่: ศักดิ์ดา แสนมี ศูนย์ประสานงานเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.)
โทรศัพท์ (มือถือ): 081 387 4904, Email: sakda.saenmi@gmail.com